

Sygn. akt II CSK 609/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

SSA Bogusław Dobrowolski

w sprawie z powództwa A. F. i B. F.
przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 czerwca 2017 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 kwietnia 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) oddała skargę kasacyjną,**
- 2) oddała wniosek pozwanej o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowie A. F. i B. F., poręczyciele kredytu udzielonego C. spółce z o.o. przez Bank (...) S.A., wnieśli o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 4 listopada 2013 r.,

opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu z dnia 25 listopada 2013 r., twierdząc, że poręczenie było terminowe i wygasło przed datą wymagalności roszczenia o zwrot kredytu.

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 2 października 2015 r. oddalającego powództwo. Podstawa faktyczna i prawna rozstrzygnięć sądów obu instancji była tożsama. Ustalono, że powód A. F. jest jedynym udziałowcem i prezesem jednoosobowego zarządu C. spółki z o.o. z siedzibą w Ł. Spółka ta zawarła z Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W. w dniu 16 listopada 2009 r. umowę kredytu w formie limitu kredytowego wielocelowego w kwocie 3.000.000 zł, w której jako zabezpieczenie wskazano hipoteki kaucyjne łączne, przelew wierzytelności z umowy ubezpieczenia nieruchomości obciążonych hipotekami, poręczenia cywilne A. F. i B. F.. W dniu 16 listopada 2009 r. A. F. i B. F. złożyli oświadczenia o udzieleniu poręczenia ogólnego obejmującego udzielenie solidarnego poręczenia za zobowiązania spółki wynikające ze wskazanej umowy kredytu na wypadek, gdyby spółka ich nie wykonała. Wskazali, że poręczenia obejmują zobowiązania wynikające z tego tytułu istniejące w chwili udzielenia poręczenia oraz mogące powstać w przyszłości, w szczególności odsetki oraz poniesione przez Bank (...) koszty postępowań sądowych i egzekucyjnych, i „obowiązują do czasu ustanowienia zabezpieczeń w/w kredytu”. Umowa kredytu obowiązywała przez wiele lat, zmianie w formie aneksów ulegały jedynie sublimity kredytowe i cele, na które przeznaczono środki. W księgach wieczystych dokonano wpisu hipotek zabezpieczających wierzytelności kredytowe. Po uruchomieniu kredytu powodowie złożyli w dniu 15 listopada 2010 r. oświadczenie o zgodzie na przedłużenie limitu kredytu i zmianę sublimitów zgodnie z aneksem nr (...), powódka w dniu 27 stycznia 2012 r. oświadczenie o zgodzie na przedłużenie limitu kredytu i zmianę sublimitów zgodnie z aneksem nr (...). Ponadto w dniach 16 listopada 2009 r., 15 listopada 2010 r. oraz 31 października 2011 r. złożyli oświadczenia o poddaniu się egzekucji dla świadczeń pieniężnych, a w dniu 27 stycznia 2012 r. oświadczenia o poddaniu się egzekucji na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego. Bank (...) wystawił w dniu 4 listopada 2013 r. bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) który, po opatrzeniu klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 25 listopada 2013

r., stanowił podstawę wszczęcia egzekucji wierzytelności wynikających z umowy kredytu. Sąd uznał, że wprawdzie treść oświadczeń o poręczeniu ogranicza termin ich obowiązywania, ale należy je interpretować w powiązaniu z treścią umowy kredytu, do której się odwołują, a w niej nie potwierdzono, że poręczenia powodów wygasają z chwilą ustanowienia pozostałych jej zabezpieczeń. Wskazał, że strony uprzednio zawierały umowy poręczenia ograniczone terminem, ale, wobec uzgodnienia tym razem umowy kredytu o odmiennej treści, zapis w oświadczeniach o poręczeniu z dnia 16 listopada 2009 r. wprowadzający taki termin należy uznać za zwykłą omyłkę, popełnioną na skutek powielenia treści wcześniejszych oświadczeń, z której obie strony zdawały sobie sprawę. Powodowie składali, po ustanowieniu dalszych zabezpieczeń, oświadczenia dotyczące poręczeń i nie kwestionowali ich istnienia. Zdaniem sądu również to świadczy o dorozumianej zgodzie na dalsze trwanie umów poręczeń. Nie podzielił zarzutu apelacji, że umowa poręczenia z dnia 16 listopada 2009 r., sformułowana przez Bank, powinna być wykładana na korzyść powodów będących konsumentami, wskazując, że A. F. jako organ spółki reprezentował ją także przy zawarciu umowy kredytu, a B. F. wprawdzie mogłaby być uznana za konsumenta, ale pozostaje z mężem w ustroju wspólności ustawowej, ponadto złożyła oświadczenie o solidarnej odpowiedzialności z tytułu poręczenia. Z tych względów przyjął, że poręczenia nie wygasły i powództwo przeciwegzekucyjne, oparte na twierdzeniu o braku obowiązku stwierdzonego tytułem (art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c.), jest nieuzasadnione.

Powodowie złożyli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w całości. Skarga oparta na podstawie naruszenia przepisu prawa materialnego (art. 398⁴ § 1 pkt 1 k.p.c.), wskazuje na uchybienie art. 65 k.c. poprzez niezastosowanie w sytuacji, gdy treść spornych oświadczeń powodów o udzieleniu poręczeń została w całości sformułowana wyłącznie przez stronę pozwaną, a zatem wątpliwości należało tłumaczyć na korzyść powodów i w konsekwencji przyjąć, że powodowie udzielili poręczeń terminowych. Powodowie wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę wyroku sądu pierwszej instancji poprzez uwzględnienie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył:

Zgodnie z art. 876 § 1 k.c. poręczyciel przez umowę poręczenia zobowiązuje się względem wierzyciela wykonać zobowiązanie na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Stosunek poręczenia powstaje na podstawie umowy zawartej między poręczycielem a wierzycielem z innego (podstawowego) stosunku zobowiązaniowego. Banki mogą przyjmować poręczenia w celu zabezpieczenia wierzytelności, które wynikają z czynności bankowych (art. 93 ust. 1 prawa bankowego). Dłużnik ze stosunku podstawowego nie jest stroną umowy poręczenia. Jego zgoda na zawarcie umowy poręczenia nie jest potrzebna, nie musi on wiedzieć o zawarciu tej umowy, która może być zawarta nawet wbrew jego woli. W judykaturze i piśmiennictwie zgodnie przyjmuje się, że poręczenie może być terminowe albo bezterminowe i dotyczyć zarówno długu już istniejącego jak i przyszłego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1986 r., III CZP 69/85, OSNCP 1987, nr 1, poz. 3). Poręczenie jest terminowe, gdy poręczyciel w pisemnym oświadczeniu, stanowiącym podstawę zawarcia umowy, ograniczył swoją odpowiedzialność do określonego terminu, który nie musi być oznaczony przez podanie daty kalendarzowej, gdyż może wynikać ze wskazania zdarzenia przyszłego, które z pewnością nastąpi (por. cyt. uchwała z dnia 31 stycznia 1986 r., III CZP 69/85 oraz uchwała pełnego składu Izby Cywilnej i Administracyjnej Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1987 r., III CZP 91/86, OSNCP 1988, nr 4, poz. 42). Te same zasady dotyczą sytuacji, w której w okresie trwania zadłużenia głównego ustanawia się w określonej sekwencji czasowej kilka kolejnych zabezpieczeń i kolejne z nich zastępuje poprzednie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CSK 123/12, nie publ.) Termin obowiązywania poręczenia powinien wyraźnie wynikać z treści umowy zawartej w tym przedmiocie. Zgodnie przyjmuje się, że w wypadku poręczenia bezterminowego treść zobowiązania głównego wyznacza czas trwania zobowiązania poręczyciela, natomiast przy poręczeniu terminowym poręczyciel, bez względu na to, jak długo trwa zobowiązanie główne, odpowiada tylko na wypadek, gdyby dłużnik w terminie określonym w umowie poręczenia go nie wykonał. Upływ oznaczonego w umowie czasu trwania poręczenia nie wyłącza obowiązku poręczyciela zaspokojenia roszczenia, którego wierzyciel dochodzi przed sądem, jeżeli powództwo zostało

wytoczone przed upływem tego terminu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2016 r., III CZP 19/16, OSNC 2017, nr 4, poz. 42).

Oświadczenie poręczyciela powinno być złożone na piśmie pod rygorem nieważności (art. 876 § 2 k.c.). Bez wątpienia pisemne oświadczenie poręczyciela nie musi zawierać słowa „poręczam” (lub podobnego), lecz powinno z niego wynikać, że poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela wykonać oznaczone zobowiązanie na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Forma *ad solemnitatem* dotyczy tylko oświadczenia woli poręczyciela, oświadczenie woli wierzyciela nie wymaga dla swej ważności zachowania żadnej formy szczególnej, może być złożone w dowolnej formie, w tym w sposób dorozumiany na przykład przez przyjęcie dokumentu zawierającego oświadczenie woli poręczyciela. Oświadczenia stron nie muszą być składane jednocześnie, przy czym jeżeli zostały złożone w różnych terminach, umowa poręczenia dochodzi do skutku z chwilą złożenia oświadczenia woli przez stronę, która składa oświadczenie woli jako druga. Do złożenia oświadczeń woli przez strony umowy poręczenia mają zastosowanie ogólne zasady zawarcia umów. Zmiana wymaga zachowania takiej formy, jaką ustawa lub strony przewidziały dla jej zawarcia (art. 77 k.c.).

Istotą rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji jest stwierdzenie, że umowa poręczenia obowiązywała nadal po ustanowieniu innych zabezpieczeń wierzytelności Banku. Dla jego uzasadnienia sąd odwołał się po pierwsze do tego, że umowa poręczenia z dnia 16 listopada 2009 r. wprawdzie pozostawała w sprzeczności z treścią umowy kredytu, ale wobec omyłki stron należy przyjąć, że ich zamiarem było zawarcie umowy poręczenia bezterminowego. Po drugie - wskazał, że treść pisemnych czynności prawnych poręczycieli, bezspornie podejmowanych po dacie ustanowienia innych poręczeń, świadczy o ich woli kontynuowania poręczeń i wiedzy, że do tego doszło. Odwołał się przy tym do oświadczeń powodów z dnia 15 listopada 2010 r. o zgodzie na przedłużenie limitu kredytu i zmianę sublimitów zgodnie z aneksem nr (...), z dnia 16 listopada 2009 r., 15 listopada 2010 r. oraz 31 października 2011 r. o poddaniu się egzekucji dla świadczeń pieniężnych, z dnia 27 stycznia 2012 r. oświadczenia o poddaniu się egzekucji na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego, ponadto oświadczenia

powódki z dnia 27 stycznia 2012 r. o zgodzie na przedłużenie limitu kredytu i zmianę sublimitów zgodnie z aneksem nr (...).

Skarga kasacyjna ogranicza się do zarzutu naruszenia art. 65 k.c. poprzez niezastosowanie w odniesieniu do treści oświadczeń powodów z dnia 16 listopada 2009 r. o udzieleniu poręczeń, zarzucając, że skoro zostały one sformułowane przez pozwanego będącego profesjonalistą, który prowadził działalność gospodarczą, to wątpliwości należało tłumaczyć na korzyść powodów i w konsekwencji przyjąć, że powodowie udzielili poręczeń terminowych. Niezależnie od braku precyzji sformułowania zarzutu, wobec pominięcia oznaczenia jednostki redakcyjnej przepisu prawa, który miał być przedmiotem naruszenia (§ 1 lub § 2), zwrócić należy uwagę na niezakwestionowanie w skardze rozstrzygnięcia opartego na stwierdzeniu, że stosunek poręczenia był kontynuowany na podstawie dalszych oświadczeń woli powodów. Nie podważa ona zatem stanowiska sądu, że opisane czynności stanowiły oświadczenia woli poręczycieli i zostały złożone w formie pisemnej zastrzeżonej pod rygorem nieważności, a na skutek ich przyjęcia przez Bank doszło do zawarcia kolejnych umów poręczenia.

W tym stanie rzeczy zarzut naruszenia art. 65 k.c. nie może być uznany za skuteczną podstawę kasacyjną i w braku podstawy uwzględnianej z urzędu skarga kasacyjna podlega oddaleniu (art. 398¹⁴ k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą słuszności, uwzględniając charakter sporu i sytuację majątkową powodów (art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).

jw

r.g.